

XXX. ÉVFOLYAM 8. SZÁM 2020.

ZeneSzó

A MAGYAR KÓRUSOK, ZENEKAROK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK
SZÖVETSÉGE – KÓTA LAPJA

50 éves a KÓTA
Kodály Zoltán
VIII. Magyar Kórusverseny

50 éves a KÓTA

HANGRÓL HANGRA... az ifjúsági kóruséneklésért – Ünnepi hangverseny

Címlap: 50 éves a KÓTA – Kodály Zoltán VIII. Magyar Kórusverenyt nyitóhangversenye

Fotó: Birinyi József

Hátlap: 50 éves a KÓTA – HANGRÓL HANGRA... az ifjúsági kóruséneklésért – Ünnepi hangverseny

Fotó: Nagy Attila/MÜPA

MÜPA, 2020. március 1.

A KÓTA szerepe az ezredfordulón és ma a magyar kórusok életében (Dr. Mindszenty Zsuzsánna)..... 3-10. oldal

NépZeneSzó

13. Ifj. Vigh Sándor-emlékdíjas Népzenei Verseny és KÓTA 20. Aranypáva Térségi, Országos szintű Népzenei Minősítő (Tányér József) 11. oldal

120 éve született Vásárhelyi Zoltán, a magyar zene megújulásának egyik oszlopembere (B. Horváth Andrea) 12-15. oldal

Emlékezés Vásárhelyi Zoltán tanár úrra (P. Ispán Franciska) 12-13. oldal

Könyvszemle - Heltay László (Márkusné Natter-Nád Klára) 15-17. oldal

Nagy János 80 (Karikó-Tóth Tibor) 17-18. oldal

Körülvett minket szörnyű veszedelem...2020. 10.23. Ünnepi hangverseny (Tóth Anna) 18-19. oldal

Fél évszázada dalol már Novaj büszkesége, az Asszonykórus (Molnár Helga)..... 19. oldal

BÚCSÚZUNK

2020. október 13-án elhunyt Bánhidi Frigyes ének-zenetanár, a KÓTA tagja.

Zenét kedvelő tisztviselő szülők gyermekeként született Óbudán, ahol rövid kitérőkkel egész életét leélte. Szülei elvesztése után 1947-ben 15 évesen önálló életet kellett kezdenie. Éjjelente bárókban zongorázott, hétvégente az óbudai Kőkápolnában orgonált. A konzervatóriumban zeneszerzést és zongorát tanult, majd történelem-ének szakra járt először Pécsen, később Budapesten.

Tanítani Dunakeszin kezdett. Később zsűrizni járt, zongorán kísért, iskolai- és felnőttkórusokat vezetett. 1965-től a Bécsi úti Általános Iskolába került. Az iskola nagy létszámú gyerekkarával 1967-ben a Zeneakadémián Britten: Karácsonyi énekek című művéből vezényelt részleteket. Ez abban az időben különleges produkciónak számított. 1974-ben került a Martos Flóra (ma Óbudai) Gimnáziumba. Ekkor kezdődött karnagyi és tanári pályájának fénykora. Minden évben nyári kórustáborok a Balatonnál, 15 külföldi hangversenyutazás (többek között olyan különleges helyekre, mint Lappföld, vagy Észtország), verseny és fesztivál szereplések, számos rádió és televízió felvétel idehaza és külföldön. A két legkiemelkedőbb ezek közül a belgiumi Neerpeltben aratott verseny győzelem, valamint a Tallinban rendezett Dal ünnepén való részvétel a 40.000 fős kórusban. Karnagyi munkájának kiemelkedő pillanata volt Verdi: Laudi alla vergine Maria című művének megszólaltatása, a gimnázium 80 fős leánykarának élén.

Munkásságát több kitüntetéssel is elismerték (pl. Budapest Emlékérem, Pro Arte Budapest kitüntetés, Karády-díj). Tanítványai közül többen választották a zenés, vagy zenetanári pályát és értek el jelentős sikereket idehaza és külföldön egyaránt. Élete során folyamatosan komponált kórusműveket, többek között a Magyar Rádió Gyermekkórusának felkérésére. Legkiemelkedőbb műve talán az Óbudai Mise. E mellett film kísérőzene és film szereplések is fűződnek nevéhez.

Bánhidi Frigyest nagy mesterségbeli tudás jellemezte, hivatás- és gyerekszeretet, alázat a zene iránt. A táborokban, utazásokban nem a személyes szakmai sikert látta, hanem a közösségformálás lehetőségét. Önzetlenül segítette tanítványait és örült sikereiknek. A zene mellett volt egy másik nagy szerelme, a vadászat. Személyében generációjának egyik legkiválóbb alakját veszítette el a hazai ének-zene tanár és karvezető társadalom.

Emlékét megőrizzük!

Erdős Ákos

A KÓTA SZEREPE AZ EZREDFORDULÓN ÉS MA A MAGYAR KÓRUSOK ÉLETÉBEN

„A zene mindenkié!” hirdette mindannyiunk nagy mestere, Kodály Zoltán. A XX. század derekán különösen a kóruséneklés terén biztató jelek adtak reményt arra, hogy egyszer talán még meg is valósulhat a szép jelszó. Vajon mi történt a rendszerváltás környékén, hogyan éltek meg kórusaink az ezredfordulót, milyen a magyar kóruséneklés megítélése itthon és külföldön? És a legfontosabb kérdés: Énekelünk-e egyáltalán, s ha igen, vajon mit, és hogyan? Tud-e közösségként gondolkodni még ma is az a sok kisebb-nagyobb éneklő csoport, melyeknek tagjai egyre több különböző műfajt éreznek magukénak? A vállalkozások, az individuális siker megteremtéséért vívott harc vajon tud-e közösségi jelleget ölteni, érzik-e az éneklő emberek, hogy tartozniuk kell egy szervezethez: a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetségéhez, a KÓTA-hoz? Ezernyi kérdés merül föl, és az új jelenségek számontartásában, a kérdések megválaszolásában mindenképpen a KÓTA az illetékes: a legnagyobb múltra visszatekintő, az ország egész területét átfogó, a legmagasabb létszámú civil szakmai szervezetként folyamatosan immár 50 éve képviseli a magyar kórustársadalom érdekeit.

A magyar kóruséneklés története a régmúlt évszázadokba nyúlik vissza. Maróti Gyula két kiváló könyvet írt *Kóruskultúránk és Európa*, valamint *A magyar kórusélet a Kárpát-medencében* címmel. Ezekben sok év kutatásait felhasználva a középkortól kezdve egészen a XX. század végéig részletes betekintést ad arról, hogy hogyan bontakozott ki Magyarországon a többszólamú énekes kultúra. Feltárja a történelmi folyamatokat és az összefüggéseket, amelyek ismeretében könnyebben értelmezhetjük a jelenkori eseményeket, változásokat is.

A KÓTA elődszervezetének tekinti az 1867-ben Aradon létrejött Országos Magyar Dalár Egyesületet, melynek művészeti vezetője Erkel Ferenc volt, és titkára pedig Ábrányi Kornél. A kóruszövetség újkori történelmének kiindulópontja mégis az 1948 decemberétől 1950. január 1-ig – összesen alig több, mint egy évig – működő Bartók Béla Szövetség volt. Kodály elnökletével az ország legkiválóbb kórusszakemberei kapcsolódtak bele a magyar karénekes kultúra művészi összefogásába. Hihetetlen, addig még soha nem tapasztalt önzetlen együttműködés és magas színvonalú művészeti programok jellemezték ezt az időszakot. Sajnos az akkori politikai élet nem nézte jó szemmel a túlságosan jól sikerült erő-egyesítést, és más kulturális társulásokkal egyidejűleg a Bartók Szövetséget is megszüntette. A feladatok ellátására megalakított Népművészeti Intézet (később Népművelési Intézet) Széll Jenő irányításával a rendelkezésre álló apparátussal megpróbálta kézbe venni a kórusok gondozását is. Széll Jenő személye volt a garancia arra, hogy az Intézet „soha nem akart sem ideológiai, sem hatósági szerepet betölteni, de ebben még csak közreműködni sem, ehelyett képzéseket szervezett, könyveket jelentetett meg, kísérleteket és kutatásokat folytatott, tanácsot adott, és ahol tudott, segített”. Csaknem 20 évig tartott ez a helyzet.

A hatvanas években, egyre többször vetődött föl a gondolat, hogy a Bartók Szövetséghez hasonló szervezetet kellene létrehozni, amely egyfelől a kórusok érdekeit képviselné, másfelől pedig a szak-

mai kérdésekben az állami apparátus, a kulturális kormányzat partnere, segítsége tudna lenni. 1970 júniusában megalakult a Kórusok Országos Tanácsa (KÓTA), elnöke Dr. Kiss Kálmán, a Magyar Rádió elnökhelyettese lett. Őt követte 1980-tól Maklár József. A szervezetben a szakma legkiválóbb képviselői vállaltak tisztségeket, feladatokat. A teljesség igénye nélkül említem többek között Bárdos Lajost, Forrai Miklóst, Gulyás Györgyöt, Tillai Aurélt, és Vásárhelyi Zoltánt.

Államilag rendszeresen támogatott, fizetett alkalmazottakkal működő erős szervezet volt a KÓTA, megyei partnerszervezetekkel, és szakirányú bizottságokkal, amelyek az egyes szakterületek éppen aktuális feladatait ellátták. Ekkor került megújításra és kidolgozásra a magyar kórusok minősítő rendszere, az Éneklő Magyarország is (Vass Lajos, majd Sapszon Ferenc), elindultak a Múzeumi koncertek (Tóth Mihály), megjelent a KÓTA szakmai újságja (Juhász Frigyes szerkesztésével). A Magyar Rádióban az 1961-ben indított Kóruspódium adásokban (Révész László és Hollós Lajos) továbbra is megmutatkozási lehetőséget kaptak kórusaink.

Országszerte új kezdeményezések: rangos kórustalálkozók, jubileumok, versenyek jöttek létre, melyek önállóságukat megtartva, de mégis a KÓTA jelenlétével, társrendezésével működtek (Pécsi Kamarakórus Fesztivál – Tillai Aurél, Komlói Gyermekkórus Találkozó – Tóth Ferenc, Kodály Kórusok Szolnoki Találkozója – Budai Péter, de más jellegű rendezvények is voltak, mint például a Vándor Sándor Munkásénekkari Fesztivál – Maróti Gyula ösztönzésére –, valamint a KSZDSZ=Közlekedési Dolgozók Szakszervezete által szervezett kórustalálkozók a 70-es, 80-as években. stb). A hetvenes évek második felétől egyre jobban kinyílt a világ a kitűnő magyar kórusok előtt. Nagy lehetőség volt ez akkor, amikor a külföldre utazást számos politikai korlátozás tette bonyolulttá, vagy éppen megvalósíthatatlanná.

A korszak kiemelkedő eseménye volt a Pécsen 1988-ban megrendezésre kerülő Europa Cantat Fesztivál. „Maklár József már akkor is részt vett Europa Cantat-rendezvényeken, amikor ez Magyarországon politikai okokból még tiltott volt. A maga szerény, csendes módján meggyőzte az arra illetékeseket, hogy noha ez a találkozó eddig csak a nyugati országokban volt megrendezhető, semmi, a keleti blokk országai és politikája ellen megnyilvánuló tevékenységtől nem kell tartani, kizárólag kulturális jellegű. Jó lehetőség, hogy híd építsünk kelet és nyugat között. Itthon aztán

hosszú tanácskozások előzték meg a döntést: Magyarország is megrendezheti. Akkor ez nagy győzelem volt!”

A nyolcvanas évek vége felé egyre egyértelműbbek lettek a politikai élet változásai. Az 1990-es tavaszi első demokratikus parlamenti választások a kulturális élet számára is új kereteket szabtak meg. Egész Európában, így nálunk, Magyarországon is megváltoztak a kultúra finansziális feltételei. Több más hasonló szervezettel együtt a biztonságos állami támogatás várható elvesztése miatt a minisztérium javaslatára Dr. Tóthpál József, az akkori főtitkár közreműködésével a magyar kóruszövetség azt a megoldást választotta, hogy civil szervezetként, egyesületi formában próbálja fenntartani működését.

Idézem a KÓTA Alapszabályát: „A magyarországi éneklő és muzsikáló közösségek azon törekvésüknél fogva, hogy tevékenységüknek demokratikus szervezeti formát adjanak, megőrizve és ápolva ezáltal az 1867-ben Aradon létrejött Országos Magyar Daláregyesület, az 1948-51 között működő Bartók Béla Szövetség és az 1970-1990 között működő Kórusok Országos Tanácsa, a magyar énekesek és hangszeres együttesek által követett előremutató hagyományokat, az ország énekkarainak, népdalköreinek és hangszeres együtteseinek, zenei és közművelődési szakembereinek egy csoportja elhatározta, hogy megalakítja a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségét. Az Alapító Közgyűlés résztvevői 1990. december 1-én Budapesten az Alapszabály elfogadásával hitelesítették és megalakították a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségét a KÓTA általános jogutódjaként.”

Innen kezdődik tehát a KÓTA legújabb kori története.

A Közgyűlés Dr. Baross Gábort választotta elnöké. Baross Gábor az ELTE Ének- és zenekarának karnagya volt, de jogi diplomával is rendelkezett, ami rendkívül előnyös volt az akkori változások szempontjából. Világosan átlátta, hogy új szemléletre van szükség, hiszen a kiszámítható finanszírozás megszűntével csak az új pályázati rendszerek felderítése és lehetőség szerinti kihasználása segíthet. A Választmány elnöke 1990-től 2012-ig Tóthpál József volt. A Művészeti bizottság elnökévé Vass Lajost választották, korai halála után Sapszon Ferenc, majd 1997-ben Kollár Éva vette át ezt a tisztséget.

Baross Gábor tehát 1990-től 2003-ig állt a KÓTA élén, mely ebben az időben kb. 125 ezer fős létszámával az egyik legnagyobb magyar civil szervezetté nőtte ki magát. Évi saját és patronált rendezvényeinek száma meghaladta a 250-et. Jelen írás terjedelme nem engedi, hogy részletesen minden esemény bemutatásra kerüljön, így a továbbiakban csak a legfontosabbakat említem. Kialakultak a KÓTA legnagyobb jelentőséggel bíró központi hangversenyei: október 1. Zene Világnapja, október 23. Nemzeti Ünnepek, december 16. Kodály Zoltán születésnapja, a Magyar Kórusok Napja, január 22. Magyar Kultúra Napja. 1997-ben először kerül megrendezésre a Kodály Zoltán Magyar Kórusverseny, melynek ötlete az akkori Művészeti Bizottsági elnöktől, Kollár Évától származik. Az első verseny hatalmas sikere óta háromévente mindig újra megrendezi a KÓTA, 2021-ben már kilencedik alkalommal mérhetik össze nemes versengésben erejüket a magyar kórusok. Baross Gábor elnöksége alatt a KÓTA nemzetközi kapcsolata is egyre intenzívebbé váltak. 1996-ban Kaposvárott rendezték meg az első Junior Europa Cantat Fesztivált, melynek a KÓTA társrendezője volt. A kaposvári helyi szervezést Kerekesné Pytel Anna, a kaposvári Kodály Zoltán Általános Iskola tanára, karnagya kiválóan irányította. (Egyébként a Junior Europa Cantat mintájára később több ízben is megszervezte a Pannonia Cantat Fesztivált, énekes nyári tábor lehetőségét adva sok gyereknek.) Az első pécsi Europa Cantat Fesztivál (1988) óta ez volt

az első alkalom, hogy egy ilyen nagy jelentőségű nemzetközi rendezvény Magyarországra került. Baross az Europa Cantat elnökségi tagja volt, a Zenei bizottság tagjaként Kollár Éva végzett nagyon fontos munkát. Az AGEC háromszor választotta meg Baross Gábort alelnökké. Az intenzív jelenlét ezekben a szervezetekben meghozta a magyar kórusmozgalom nemzetközi elismertségét is.

2003-ban a KÓTA tisztújító közgyűlést tartott, és egyhangúlag Kollár Évát választotta elnöké. Munkáját társelnökként Mindszenty Zsuzsánna (művészeti kérdések), és Birinyi József (népzenei és média ügyek) segítette ettől kezdve. A Művészeti Bizottság vezetője Arany János lett. Az Ifjúsági és Felnőtt Énekkari Bizottságok mellett több szakterület is bekapcsolódott a közös munkába: az egyházzenei, a népzenei, a nemzetiségi, a zenekari és a menedzser bizottság. Ebben az időszakban a felnőtt és ifjúsági minősítési rendszer is megújult, a központi hangversenyek továbbra is nagy sikerrel megrendezésre kerültek, a Keszthelyi Reneszánsz napok – nyári kurzus egyre nagyobb népszerűséget szerzett. Elindult a „Zengő Csudaerdő” sorozat, amely iskolai énektanárok, karvezetők, jó kottaolvasó énekkari tagok számára találkozási lehetőséget nyújtott a legkiválóbb, leg-híresebb művész karnagyainkkal. Egy-egy hétvégen néhány órás főlkészülés után közös koncerten mutatták be a műsort, a lelkes, önként jelentkező énekesek közreműködésével. A meghívott karna-

gyok voltak: Párkai István, Mohayné Katanics Mária, Sapszon Ferenc, Tillai Aurél, Szesztay Zsolt, Zámbo István, Ugrin Gábor, Tóth Ferenc, Kollár Kálmán és Baross Gábor.

A millennium évében, 2000-ben 5 hangversenyből álló sorozatot szervezett a KÓTA a Zeneakadémián és a Mátyás Templomban. Az egész országból érkezett kiváló kórusok magyar zeneszerzők darabjait adták elő. A legszebb előadások CD-re is kerültek „Angyalok és pásztorok” címen.

2002-ben volt az első Magyar Karvezetői Konferencia, amely ettől kezdve évente adott színvonalas szakmai programokat karvezetők és tanárok számára.

A KÓTA szakmai irányításával, a Rózsavölgyi-Atheneum Társaság kiadói támogatásával két kórusantológia is megjelent ebben az időszakban: „Virág és pillangó”, és „Zengő csudaerdő” címmel. A köteteket Kollár Éva, Párkai István és Sapszon Ferenc szerkesztették.

Birinyi József kezdeményezésére létrejött a KÓTA-díj, amellyel a kiemelkedő művészi teljesítményt, vagy támogatói, szervezői tevékenységet folytató kollegákat jutalmazza a KÓTA. A díj pénzjutalommal nem jár, de Maros Vera képzőművész bronz plakettjét kapják a díjazottak.

A KÓTA újságja is megújult az 1990-es átalakulás után. Biernaczkó Szilárd, majd C. Szalay Ágnes 1991 előtt még KÓTA címmel szerkesztette a lapot. Ezután ZeneSzó néven Kovács Mária (1991-99), majd Urbánné Vass Ágnes (1999-2000), és Fazakas Ágnes (2000-2001) vállalta a szerkesztést. Jelenleg a Sajtó-bizottság vezetője Márkusné Natter-Nád Klára, aki maga is sok cikket ír, illetve adott esetben gondoskodik az események megörökítéséről, az újság cikkeinek sajtó alá rendezése és a formai szerkesztés pedig Vadász Ágnes főtűtő munkája. Sajnos – éppen a folyamatos és kiszámítható finanszírozás hiánya miatt – a ZeneSzó nem tud mindig „naprakész” lenni. Hosszú ideig a lap középső részében kottamelléklet is megjelent, de a szerzői, illetve a kiadói jogi törvények miatt ez az utóbbi időben akadályokba ütközött. A kórusok és népzenei együttesek hírei mellett kiemelendő az a portré-sorozat, amelyet különböző szerzők készítettek a zenei élet legjelesebb képviselőivel – tanárokkal, karnagyokkal, zeneszerzőkkel.

A KÓTA alapító tagja lett ebben az időszakban a HUNGARIKUM Szövetségnek, melynek elnöke jelenleg is Birinyi József, a KÓTA társelnöke.

A pomázi Magyar Kóruskastély ötlete is ekkortájt született meg. Móczár Gábor vetette föl, hogy a marktoberdorfi Bayerische Musikakademie mintájára itthon is jó lenne valami hasonlót alapítani. A KÓTA vezetősége örömmel csatlakozott, és később – 2016-ig – a Pomázi Zenekastély Köszhasznú Társaságban 13%-os tagságot is vállalt. A 2002 végén megfogalmazott programterv (kóruszenei, bentlakásos, képzési és rendezvényközpont, hazai és nemzetközi rendezvényekhez) alapján a Kincstári Vagyoni Igazgatóság a használaton kívül álló pomázi Teleki-Wattay kastélyt javasolta felújításra. Ásztay Csabáné, a helyi zeneiskola vezetője, és Titton Miklós építész segítségével elkészült egy dokumentáció, amelynek alapján 2007-re elkészülhetett a kastély és megkezdhetette működését. A 6 rendezvényterem, 16 szállodai szoba, étterem, hangfelvételre alkalmas koncertterem sok hazai és külföldi csoportnak, nyári kurzusnak biztosított továbbképzési, táborozási lehetőséget, elsősorban késő tavasztól kora őszi, egyébként számos turisztikai és konferencia-rendezvény talált otthonra a kastélyban.

A nemzetközi kapcsolatok tovább bővültek és egyre intenzívebbé váltak. 2002-ben került először Magyarországon megrendezésre Fiala Karvezetők Nemzetközi Versenye az Europa Cantat, az AGEC

és a KÓTA közös rendezésében, majd 2011-ben újra Budapest, illetve Pomáz (Kóruskastély) lehetett a színhely. A KÓTA éveken keresztül küldött darabokat az AGEC zeneszerzői versenyére, ahol nagy büszkeségünkre Gyöngyösi Levente és Tóth Péter kompozíciói nyerték a verseny fődíját, az „Arany Hangvilla”-díjat.

A KÓTA tevékenységét ebben az időszakban már minden jelentős szakmai fórum elismerte. A programokra beadott pályázatok szinte minden esetben hoztak valamennyi támogatást, de a működésre fordítható összeg egyre kevesebb lett. Kollár Éva írja 2012-ben a közgyűlési beszámolójában: „A KÓTA olyan átfogó szakmai feladatokat lát el, amelyek nélkülözhetetlenek a hazai zenei életben, hosszú távra tekintve döntő jelentőségűek a közönségnevelésben, a harmonikus emberi élet megteremtésében”. Sokak áldozatos munkája tartja meg mind a mai napig a magyar kóruszövetséget, de a létbizonytalanság sokakat elkésérít. Kodály Zoltán mondta: „Ha ég a lélek tüze, mindig elérhető a művészi tökéletesség”. Ezt szem előtt tartja a KÓTA, de egy kiszámítható és megnyugtató mértékű állandó támogatással lényegesen könnyebben tudná ellátni a feladatát.

2008-ban tisztújító közgyűlés volt, ezúttal azonban az elnökség nagyjából változatlanul megmaradt. A Művészeti Bizottság élén viszont Arany Jánost Hartyányi Judit váltotta, aki a következő öt évben óriási energiával, és hihetetlen precizitással szervezte a művészeti programokat. Őt dicsérik az ebben az időszakban továbbra is megrendezésre kerülő központi hangversenyek, Magyar Karvezetői Konferenciák az aktuális évfordulók jegyében (Reneszánsz év, Erkel, Liszt, Kodály évfordulók), az V. és VI. Kodály Zoltán Magyar Kórusverseny, valamint a 2011-es Fiala Karvezetők Nemzetközi Versenye és még sok kisebb rendezvény, melyet a Művészeti Bizottság készített elő.

2012-ben volt a következő tisztújító közgyűlés. Kollár Éva 9 évi nagyon eredményes munkája után jelentős változások következtek be a KÓTA élén: Az elnöki megbízatást a közgyűléstől Mindszenty Zsuzsánna kapta, a két társelnök Birinyi József és Móczár Gábor lett. A Választmány élére ekkor került Somogyváry Ákos, a Művészeti Bizottság vezetője pedig Somos Csaba lett. A központi koncertek továbbra is megmaradtak, de emellett a Művészeti Bizottság minden erejével arra törekedett, és ma is arra törekszik, hogy minél több fiatal bevonjon a KÓTA munkájába. A 2013-as Erkel-Verdi-Wagner évforduló keretében országsszerte több kórusos produkciók szerveződtek, opera részletek előadásával. Mintegy 1500 szereplő vett részt ezen az évfordulós, több helyszínen megrendezett koncertsorozaton, amely váratlanul népszerű volt, és minden esetben telt házzal zajlott. Ennek mintájára 2014-ben a Gluck évforduló került a figyelem középpontjába, hasonló, az országot átfogó, több helyszínen megszólaló koncertekkel. 2015-ben és

2018-ban sikeresen megrendezésre került a Kodály Zoltán Magyar Kórusverseny. 2016-ban a Bartók emlékévé, 2017-ben pedig a Kodály emlékévé kapcsán számos kiemelkedő koncerttel emlékezett a KÓTA a nagy mesterekre. Időközben a 2017-es tisztújító közgyűlés kisebb változásokat hozott: Somos Csaba társelnök lett, a Művészeti Bizottság vezetését pedig Gerenday Ágnes vette át. Az ő ötlete nyomán évente meghirdeti a KÓTA a Magyar Kórusok Napját, amely a Kodály Zoltán születésnapjához kapcsolódó néhány napban az egész országot megmozgató hangversenyek sorozata.

A Művészeti Bizottság dolga az is, hogy a különböző művészeti díjakra előterjesztést tegyen. Számos Liszt- és Erkel díj ötlete a KÓTA-ból indult ki, és büszkéek lehetünk, hogy a legmagasabb elismerést, a Kossuth-díjat három kiváló karnagyunk is megkaphatta: Párkai István, Szabó Dénes és Sapszon Ferenc.

A Magyar Karvezető Konferencia megújulva minden év márciusában aktuális kérdéseket vet föl, segít a karnagyoknak a repertoár és a stílushűség kialakításában. Előadóként – szintén a fiatalok minél intenzívebb bevonása céljából – kiváló fiatal karnagyok kapnak meghívást arra, hogy bemutassanak olyan új darabokat, amelyeket ők maguk előadtak a kórusukkal.

Természetesen a Művészeti Bizottság munkája mellett az egyes szakbizottságok a saját területükön folyó programokat folyamatosan kézben tartják. Az Ifjúsági és Zenepedagógiai Bizottságot továbbra is Hraschek Katalin vezeti. A Népzenei Szakbizottság elnöke jelenleg Berta Alexandra, a Nemzetiségi Bizottság ügyeit nagy aktivitással Saltzer Géza irányítja. A Zenekari Bizottság élére Horváth Gábor került, az Egyházzenei Bizottság vezetői Tardy László és Berkesi Sándor után jelenleg Varga László atya és Oláh Gábor.

A KÓTA megalakulása óta a népzenei terület mindig nagyon jelentős volt. Ma lényegében a KÓTA tagságának felét teszik ki

a népdalkörök (asszonykórusok, férfikarok és vegyeskarok), a népzenei szolisták és hangszeres együttesek. A 90-es évektől Birinyi József kiváló szervezéssel, és tudatos szakmai munkával építette ki a KÓTA népzenei részét, kezdetben mint a Népzenei Bizottság vezetője, majd 2003-tól a KÓTA társelnökeként folytatta tevékenységét. 2005 óta működik nagyszámú résztvevővel a térségi és országos két éves ciklikus, felmenő rendszerű minősítés. Az Arany Páva díjat elnyert együttesek meghívást kapnak az Arany Páva Nagydíjas versenyre. A népzenei terület egyik legkiemelkedőbb rendezvénye a 18 éve (2006 óta) minden évben augusztus végén megrendezett Egri Népzenei Gála. Nagy a népszerűsége a 8 napos Csutorás tábornak is, mely 1985 óta évente augusztus elején mintegy 100-120 magyar és nemzetközi résztvevőt fogad. Népdalkör, illetve népzenei együttes vezetői képzésre is lehetőség van. Egészében véve a népzenei terület példamutatóan aktív a KÓTA-n belül.

A KÓTA szakbizottságai közül az 1990-es átalakulás óta az Ifjúsági és Zenepedagógiai Bizottságnak különlegesen fontos szerepe volt. A jövő kulturált társadalmának felnevelése, ízlésének, igényeinek kialakítása, kreativitásának fejlesztése az iskolában történik. Éppen ezért a KÓTA 14 tagú, különféle iskolatípusokat képviselő Ifjúsági Szakbizottsága naprakész információkkal, az illetékesekkel való kapcsolatok kiépítésével, és folyamatos munkával igyekszik az iskolai tanítás,

Kodály Zoltán VII. Magyar Kórusverseny nyitóhangversenye, 2015. november 19. Budapesti Olasz Intézet – Fotó: Birinyi József

„Angyalkert” hangverseny Kodály Zoltán tiszteletére, népszokásokat megidézõ kórusműveiből

illetve az ifjúsági kórusok ügyeit jó irányba befolyásolni.

Az 1990-es választások után Takács László vezette az Ifjúsági Bizottságot, majd 1997-től Mindszenty Zsuzsanna, őt követte 2003-tól a mai napig Hraschek Katalin. Az elmúlt huszonöt évben az ifjúsági minősítés megújult, minden páros évben központi minősítés van az általános iskolai korosztály számára, a páratlan években pedig a gimnazistáknak. A minősítés rendszere 2003-ban kibővült, az eddigiek mellett lehetőséget ad a nehezebb körülmények között működő kórusoknak egy könnyített, „B” kategóriában való minősítésre, melyben rövidebb, és teljes mértékben szabadon választott műsorról lehet jelentkezni. A KÓTA a fővárosi központi minősítést a Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnáziummal együttműködésben bonyolítja le.

Az Ifjúsági Bizottság ezen kívül évente megszervezi az Éneklő Ifjúság Szakmai Napokat- ez egy három napos, 1992. óta mindig egy másik városban megrendezett, intenzív szakmai programokkal, előadásokkal és ifjúsági koncertekkel teli esemény, amely iskolai énektanárok számára egyfajta konzultációs lehetőséget is biztosít, de feltétlenül rengeteg új ötletet, információt és feltöltődést ad a résztvevőknek. Eddig 27 alkalommal került megrendezésre, összesen 22 város vállalta a házigazda szerepét.

Az Ifjúsági Bizottság rendezvényei közül még érdemes kiemelni a Kodály évforduló évében először, és azóta évente mindig október elsejére, a Zene Világnapjára meghirdetett Éneklő Napot. A cél az volt, hogy ezen a napon az egész országban, minden iskolában szövegezzék meg az ének, iskolai szünetekben, vagy tanítás után, akár az iskola udvarán, vagy a települések kisebb-nagyobb terein. Szintén 2007-ben országos Kodály vetélkedőt rendezett a KÓTA, amely a Magyar Kultúra Alapítvány Székházában volt. Az előkészítésében Hraschek Katalin és Mocskonyiné Tallér Edit működött közre. A győztes a szegedi Rókusi Általános Iskola csapata lett, melynek

felkészítő tanára Ordasiné Vass Irén volt. A zsűri elnöke Szőnyi Erzsébet, tagjai Kollár Éva és Ugrin Gábor voltak.

Az ifjúsági kórusok munkáját kiadványokkal is segítette az elmúlt negyed században az Ifjúsági Bizottság. Mindszenty Zsuzsanna szerkesztésében, a bizottság javaslatai alapján négy kötetes füzet látott napvilágot, mintegy nyolcvan, eddig jórészt kiadatlan kórusmű kerülhetett a karnagyok kezébe.

2011-ben az ifjúsági terület megsegítésére TÁMOP pályázatot adott be a KÓTA, amely 2011-2017. közötti futamidővel a zenei témájú szabadidős foglalkozásokat (kórusok, zenei versenyek, témanapok, tehetséggondozás) biztosított a 13 partner oktatási-nevelési intézmény diákjainak. A szabadidő tartalmas eltöltése mellett a zenével való szorosabb kapcsolattartásra is alkalmat adott a pályázat.

Kodály Zoltán életében, és még utána is jó néhány éven keresztül az iskolai ének-zene tanítást fontos oktatási és kultúrpolitikai feladatként tartották számon. A világhíres Kodály-módszerre mindenki büszke volt, különösen, amikor külföldi csoportok érkeztek Magyarországra, hogy megcsodálják a magyar iskolai énektanítási módszereket és azok kiemelkedő eredményeit. A rendszerváltás során meglehetősen háttérbe szorult mindez, az iskolai énektanítás száma mind a normál, mind pedig a tagozatos osztályokban kevesebb lett, az énektanárok szakmai és egzisztenciális problémákkal küszködve egyre nehezebben voltak képesek fenntartani az iskolás gyermekek zenei fejlődésében azt a színvonalat, amelyet Kodály megálmodott. Ez a folyamat mind a mai napig tart. 2012. novemberében a KÓTA elnöksége Balog Zoltán miniszter úrhoz bejelentkezett, és segítségét kérte az áldatlan helyzet javításához. A napi testnevelést abban az évben vezette be az oktatási kormányzat, és ennek megfelelően a KÓTA kérte Miniszter Urat, hogy az ének órák helyzetén is javítsanak. Ennek a folyamatnak része a 2015-ben meghirdetett „Mindennapos éneklés” program, amely kis lépésekben, de megkísérelt segítséget nyújtani az iskolai énektanításnak és a kórusoknak. A tervekben eredetileg szerepelt a heti két énektanítás megvalósítása a „normál” általános iskolákban, és a karének helyzetének javítása. Bár bizonyos osztályokban az óraszám tekintetében történt javulás, de a karének megszervezése ma egyre komolyabb gond: számos más elfoglaltsággal ütközhet, nem kap védett időszakot, így a próbák hatékonysága igen alacsony. Az amúgy is sok helyen egyre kevésbé népszerű iskolai énektanítás száma az elmúlt húsz évben drasztikusan csökkent. Ami mégis reményre adhat okot, az az a jó néhány lelkes, fáradságot nem kímélő kiváló kórusvezető, aki minden nehézséget megpróbál leküzdeni, és igyekszik bebizonyítani, hogy a kóruséneklés jó és fontos dolog, amely közösségi

élvezetet, örömet adhat. A „Mindennapos éneklés” program a továbbbiakban továbbképzéseket óvónók, tanárok számára, valamint pályázati lehetőséget adott az iskolai kórusok számára. 2019-ben pedig az Emberi Erőforrások Minisztériuma Közművelődésért Felelős Államtitkársága megbízta a KÓTA-t, hogy a zenei nevelés és az ifjúsági énekkarok támogatásának céljából hozzon létre színes, értékvédő programot. A „Hangról hangra” program keretében közel száz különböző eseményt terveztünk: kórustalálkozókat megyei és regionális szinten, mintaadó nagy koncerteket kiemelt ünnepi helyszíneken, szakmai konferenciákat és továbbképzéseket. Sajnos a COVID-19 vírushelyzet következtében sok szép terv nem valósulhatott meg, de reményeink szerint folytathatjuk a munkát, amint elmúlik a veszély. Addig is magyar és nemzetközi konferenciáinkat írásos formában adtuk közre, amelyek sok szakmabeli kolléga érdeklődésére számot tarthatnak.

A Zenekari Bizottság, még a 2008-as közgyűlés után, amikor Somogyváry Ákos lett a bizottság vezetője, megpróbálta összegyűjteni a magyarországi amatőr zenekarokat. Ezt a munkát folytatja jelenleg Horváth Gábor, aki a külföldi kapcsolatokat is fontosnak tartva felvette a kapcsolatot az EOFED- Európai Amatőr Zenekarok Szövetségével, és a KÓTA be is lépett 2013-ban a szervezetbe.

2012 óta a nemzetközi kapcsolatok is egyre fontosabb szerepet töltenek be a KÓTA életében. A 2012-es tisztújító közgyűlés után egy hónappal az Europa Cantat elnökévé választotta a KÓTA társelnökét, Móczár Gábort. Ilyen módon az ő személye szerencsésen összekapcsolta a magyar és a nemzetközi tevékenységet. A KÓTA, a Zeneakadémia és az Europa Cantat társrendezésével 2013. áprilisában egy kiemelkedően nagy méretű és horderejű zenei nevelési szimpózium került megrendezésre, számos prominens külföldi és magyar előadóval. A szimpózium keretein belül a Zeneakadémia nagyteremben ünnepi koncert köszöntötte a magyar zene és a kodályi zenepedagógiai koncepció legkiválóbb képviselőjét, Szőnyi Erzsébetet 90. születésnapja alkalmából.

2015-ben pedig – immár másodszor – ismét Pécs adhatott ott-hont az Europa Cantat Fesztiválnak. 1988-ban (Maklár József KÓTA-elnöksége idején, Tillai Aurél tevékeny közreműködésével) első ízben rendezte Pécs a háromévente más városban vendégeskedő nagy nemzetközi kórusfesztivált. Az Europa Cantat és magyar elnöke, Móczár Gábor ezúttal még nagyobb szabású rendezvényt álmodott meg: 2015. július 24. és augusztus 2. között 57 énekes műhely, külön karnagyoknak és zeneszerzőknek szóló szakmai programok, fiatal menedzser tréning és különleges gyermekprogramok várták a kóruséneklés szerelmeseit. A művészeti előkészítésben a KÓTA munkacsoportja Lakner Tamás vezetésével tevékenyen részt vett. A következő, 2018-as Europa Cantat Fesztivál pedig Észtországban, Tallinban volt, ahol a KÓTA küldöttsége is részt vett, népszerűsítve a magyar zeneszerzést és kórusmuzsikát. Ezúttal ismét három magyar zeneszerző kapott kitüntetést: Balatoni Sándor, Gyöngyösi Levente és Tóth Péter.

A rendszerváltás kezdetétől időről időre mindig újra felmerült a jogtiszta kottahasználat kérdése. Világszerte szigorú törvények tiltják a fénymásolást, és szabályozzák a szerzői és kiadói jogokat. 2013-ban a KÓTA és a két legjelentősebb magyar kóruskotta kiadó, az Editio Musica Budapest és a Kontrapunkt Zeneműkiadó egy fontos párbeszédet indított el. A KÓTA kötelezte magát, hogy rendezvényein fokozatosan bevezeti a jogtiszta kottákat, és minden fórumán hirdeti ezt a kötelezettséget a magyar kórusok felé. A kiadók számos kedvezménnyel és engedménnyel, kottabemutatókkal és ingyenes karnagy példányokkal igyekeznek könnyíteni a kórusok helyzetét, hiszen a jogtiszta kotta nem olcsó, bár esetenként alig

kerül többre, mint a fénymásolás. Sajnos ez lassú folyamat, mert a magyar kórusok pénzügyi háttere rendkívül bizonytalan, de ennek ellenére az utóbbi időben némi javulás már tapasztalható.

A KÓTA székhelye az elmúlt 25 évben többször is változott. A Vörösmarty téri irodaház és a Vigadó átépítése miatt sok éves állandó helyét feladni kényszerült. A működési támogatások kiszámíthatatlansága miatt sokszor kiszolgáltatott helyzetben érezte magát a Titkárság. Hála a Magyar Művészeti Akadémiához és az NKA-hoz benyújtott nyertes pályázatoknak, 2013. nyara óta a KÓTA irodája méltó helyen, az I. kerület Szilágyi Dezső tér 6-ban működhet. Vadász Ágnes főtitkár (már 1994 óta), Farkas Tünde, Mocskonyi Mirella, Pribay Borbála és Varga Evelin munkatársak időt és energiát nem kímélve sokszor a munkaidőn túl is szervezik a kórusok és népzenei együttesek ügyeit. Készenlétben állnak információadás-sal, az egyes szakbizottságok által megálmodott programok logisztikáját kitalálják, megvalósítják. Szervezik a minősítéseket, kezelik az archívumot és az adatbázist. Miután más folyamatos anyagi támogatás nincs, ezért minden lehetőséget kihasználják a pályázásra, tartják a kapcsolatot a társ- és ernyőszervezetekkel, és a kulturális és oktatási kormányzat munkatársaival.

Végezetül – és összefoglalásul – álljon itt néhány szubjektív gondolat arról, hogy a 21. század elején a körülöttünk lévő megváltozott világ milyen problémákat vet fel, és hogyan lehetne utat találni a továbblépéshez.

Ha végiggondoljuk a KÓTA legújabbkori három évtizedes történetét, azt láthatjuk, hogy sokszor nehéz, és megoldhatatlannak tűnő helyzetek álltak elő, de a KÓTA elnöksége, a magyar zene, a kórusélet kiválóságai, akik fontosnak érzik a kórusműveltség hagyományainak ápolását, és időről időre új tartalommal való megtöltését, mindig igyekeztek ezeket a nehézségeket áthidalni. A kiindulópont mindenképpen az kellene legyen, hogy egyik kor sem jobb vagy rosszabb a másiknál. Csak MÁS. A sok változás és a problémák láttán a „bezzeg az én időmben...” kezdetű mondattal hajlamosak vagyunk minősíteni a jelenlegi helyzetet, ami azért helytelen, mert nem lehet elvárni ugyanazt az évek, évtizedek elteltével. Az ötvenes, hatvanas, sőt még a hetvenes években is tömegek énekeltek: nagy létszámú vegyes kórusaink voltak, művelődési házak, vagy egyéb intézmények finanszírozásával egyfajta biztonságos működési hátteret mondhattak magukénak. Ma egyre kevesebb az ilyen városi, vagy intézményhez kötődő nagy vegyeskar. Viszont ezzel szemben sok kis kamarakórus, énekegyüttes alakul, baráti társaságok fognak össze és alakítanak kórust. Más igénnyel, más repertoárral, sokszor más szemlélettel működnek ezek a kis éneklő csoportok, mint a rendszerváltás előtti. Sokan közülük a kodályi hagyományokat követve elsősorban értékes zenét próbálnak előadni. Van-

Folytatás a 10. oldalon.

„Footsteps – Kodály Zoltán nyomában” sorozat ünnepi hangversenye – MTA 2005. 03.08.

Gyülekezik a közönség

nak közöttük olyan kórusok is, amelyek repertoárjukban egészen más utakat követnek. A KÓTA mindig is szem előtt tartotta és tartja az érték védelmét, és minden fórumon ezt próbálja támogatni. De el kell fogadjuk, hogy a világ sokszínű, és a kóruséneklésben is különféle alternatív és kreatív jelenségek, valamint egyre több stílus, műfaj jelenik meg. Talán a legjobb példa erre a Kórusok Éjszakája (ötletgazda: Szálka Zsuzsanna, a szervezők a Halastó Közhasznú Egyesület tagjai), ahol rendkívüli sokféleség: régizene, folk- és világzene, jazz, kortárs, kórus improvizáció, és persze a hagyományos karéneklés is nagy harmóniában találkozik, és valódi örömmel nézhet a közös éneklés sok kórus, sok résztvevő számára.

Az újabban alakult kisebb kórusok esetében a nehézséget az okozza, hogy a pályázati lehetőségek korlátozottak, és azok az együttesek, amelyek eddig még nem rendelkeztek kiemelkedő eredményekkel, gyakorlatilag nem juthatnak a programjaik megvalósításához szükséges pénzösszeghez. A működési támogatás még inkább kilátástalan. A magas színvonalon működő, szinte professzionális teljesítményt nyújtó kórusok mellett kívánatos lenne, hogy a kulturális kormányzat az úgynevezett „derékhadat” is támogassa. Sporthasonlattal élve, jó volna, ha az élsport mellett a „tömegsport”, a „pusztán” egészséges testmozgást igénylők is valamilyen támogatásban részesülneek.

Ennek ellenére kórusaink nemzetközi összehasonlításban a hetvenes-nyolcvanas évek kiugró sikerei után ma is megállják a helyüket. A teljesség igénye nélkül álljon itt néhány kiváló karvezető neve, aki a magyar kóruskultúrát világszínvonalon képviseli nemzetközi szinten is: Durányik László, Erdélyi Ágnes, Gráf Zsuzsanna, Kiss Katalin, Lakner Tamás, Sapszon Ferenc, Soltészné Lédeczi Judit, Szabó Dénes, Szabellédi Valéria, Tamási László, a fiatalabb generációból Bárd Judit, Kabdebó Sándor, Kocsis Holper Zoltán, Nemes József, Sándor Bence, Somos Csaba, Szabó Soma, Pad Zoltán és még jó néhány fiatal tehetség. Mégis vannak jelek, amelyek gondolkodásra késztetnek. A nemzetközi élmezőny kórusai magas szinten képzett hangokkal énekelnek, olyan kimunkált kórushangzással, amellyel nehéz fölvenni a versenyt. A mi kórustagjaink még mindig viszonylag jól olvasnak kottát, de a kórushangzással sokszor probléma van: az igazán szép hangú énekesek sokszor a szólo pálya felé orientálódnak – adott esetben nem csak a komoly, hanem a könnyebb műfajok irányába. A sok könnyűzenei tehetségkutató verseny elhítheti a fiatalokkal, hogy a média révén egyéni karrier állhat előttük. Ez csak néhány esetben igaz, legtöbbször nagy csalódások követik a kezdeti reményt keltést. A másik probléma, hogy a nagy kórusversenyek győztesei, a nemzetközi megmérettetésben kiváló díjakat elnyert együttesek a világ kortárs zenei alkotásaiból szabadon válogatva sok esetben valóban nagy formátumú és nagyon nehéz darabokat képesek előadni. A magyar kórusok – bár az internetes vásárlás adta lehetőségekkel egyre inkább élnek –, mégis nehezebben vágnak bele egy külföldi kortárs szerző művének megtanulásába, nem is beszélve a jogtiszt kotta okán felmerülő anyagi vonzatról. Természetesen vannak kiváló magyar szerzőink, és az utóbbi évtizedben egyre több kórusmű kerül kiadásra. Ebben élén jár az Editio Musica Budapest, a Kontrapunkt Zeneműkiadó és az Ars Nova Editio Zeneműkiadó Kft.

Elgondolkodtató az is, hogy korunk társadalmában soha nem látott mértékben és tempóban szembesülünk a változásokkal.

A technikai háttér, az informatika, a kommunikáció megváltozott, és hihetetlenül kitágult, felgyorsult lehetőségei teljesen más világot teremtenek. Sok elemével az idősebb generáció már nehezen boldogul, ezért a jelen korban különösen nagyon fontos a hagyományok megtartása, de egyidejűleg a fiatalokkal való intenzív együttműködés, illetve a fiatalok kezdeményezéseinek elfogadása, lehetőség szerinti segítése. Magyarországon vannak nagy múlttal rendelkező kulturális szervezetek, amelyek egyre nehezebben működnek annak következtében, hogy nem fektettek időben elég hangsúlyt arra, hogy a következő generációt bevonják a működésükbe. Csak egy generáció kimaradása már óriási problémát okozhat: az utánpótlás hiánya felvetheti előbb-utóbb a szervezet életképtelenségét. Ehhez hozzájárul az - a korszellem által sugallt - jelenség, hogy a közösségért lelkesedésből végzett ingyenes munka csak akkor vonzó a fiatalok számára, ha közvetlenül tapasztalható személyes előny is származik belőle. Magyarországon sokkal több kórus működik, mint amennyit a KÓTA számon tart. A vállalkozások korát éljük, és sokan nem érzik szükségét, hogy bármilyen központi szervezethez csatlakozzanak. Pedig a kóruséneklés önmagában is közösségépítő erejű. Az együtt megélt élmények, ha országosan össze tudnak kapcsolódni, életre szóló tapasztalatokat adhatnak. 2009-ben, Vilniusban egy Nemzetközi Ének- és Zeneoktatási Konferenciát rendeztek, ahol a résztvevők egy nyilatkozatot adtak ki. Ez arról szólt, hogy a közös éneklésnek mennyi jótékony hatása van – személyiségfejlesztő ereje, a szociális és kulturális készségeket mennyire fejleszti. Az éneklés elengedhetetlen a szellemi kulturális örökség megőrzéséhez és a testi-lelki egészség megtartásához.

A körülöttünk lévő rendkívül sokszínű – és néha kissé zavaros – világ értékrendjében való helyes eligazodás a hasonló érdeklődésű, hasonló látásmódú emberek összetartásával lényegesen könnyebb és eredményesebb lehet. Schumann mondta: „Rokon szellemek között minden időben támad valami titkos kapcsolat. Fűzzétek szorosabbra a kört, összetartozók, hogy a művészet igazsága egyre tisztábban ragyogjon, örömet és áldást árasztva mindenfelé.” Ebben szeretne a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége, a KÓTA segítséget és utat mutatni mai modern körünkben is, a 21. század elején.

Dr. Mindszenty Zsuzsanna

A cikk eredetileg a Művelődéstörténeti Kincsestár (szerk. K. Udvari Katalin, Püski Kiadó, 2015.) c. kötet részére készült 2015-ben.

A KÓTA 50 éves jubileuma kapcsán a szerző kiegészítette és aktualizálta az elmúlt öt év tapasztalatai alapján.

Egyes példányok (ára: 300,-Ft) beszerezhetők:

Nagykanizsán: Katona Noémi előadónál a Hevesi Művelődési Központban (Széchenyi tér 5-9.)

Pécssett - Pécsi Nevelők Háza Egyesület székházában (Pécs, Szent István tér 17.)

Tatabányán Saltzer Géza karnagynál és a Szerkesztőségben

Népzene Szó

NÉPDALKÖRÖK, PÁVAKÖRÖK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESÉK OLDALA

Püspökladány

13. IFJ. VÍGH SÁNDOR-EMLEKDÍJAS NÉPZENEI VERSENY ÉS KÓTA 20. ARANYPÁVA TÉRSÉGI, ORSZÁGOS SZINTŰ NÉPZENEI MINŐSÍTŐ

Kodály Zoltán egyik gyakorta idézett motívójával – "Nem lehet egészen boldog ember az, akinek nem öröm a zene..." – rendezték meg a 13. Ifj. Vígh Sándor-emlékdíjas Népzenei Verseny és KÓTA 20. Arany páva Térségi, Országos szintű Népzenei Minősítőt 2020. október 17-én a Dorogi Márton Művelődési Központban. A szervező és házigazda Törő Gábor Hagyományörző Népdalkör Egyesület szeretettel várt minden minősülni vágyó, vagy szakmai értékelést igénylő csoportot, egyéni előadót, s természetesen minden érdeklődőt. A verseny a járványügyi szabályok és a megfelelő óvintézkedések megtartásával zajlott.

Hadházi Andrásné, a népdalkör művészeti vezetője megköszönte a támogatásokat (minisztériumi, önkormányzati, pályázati), majd elmondta: ezzel a rendezvénnyel a Törő Gábor Hagyományörző Népdalkör hálával és szeretettel emlékezik a Posztumus – KÓTA Díjas, Püspökladány Város Díszpolgára, Örökségünkért Díjas Ifj. Vígh Sándorra, első művészeti vezetőjére. Ezt követően az Ő előadásában hallhattuk Rácz Endre: Az égi citerás – Ifj. Vígh Sándor emlékére írt megható versét.

A versenyt a rendezvény fővédnöke, Bodó Sándor államtitkár úr, térségünk országgyűlési képviselője nyitotta meg szintén egy Kodály-idézetrel "Az emberi hang, a mindenkinek hozzáférhető, ingyenes és mégis legszebb hangszer lehet csak általános, sokakra kiterjedő zenekultúra termő talaja." Államtitkár úr hangsúlyozta, hogy a művészeti, a kulturális élet ebben a nehéz időszakban is életünk fontos része kell, hogy legyen. A közösségi kapcsolatok, az ilyen és az ehhez hasonló rendezvények segíthetik a negatív élmények feldolgozását.

Tóth Lajos, Püspökladány Város Polgármestere, a rendezvény védnöke köszöntőjében gratulált a szervezőknek, a résztvevőknek a népzenei hagyomány továbbörökítése terén végzett elkötelezett közösségi munkájukhoz.

A köszöntőket követően a házigazda Törő Gábor Hagyományörző Népdalkör hortobágyi pásztorlakat adott elő.

A megnyitó után kezdetét vette a verseny,

melynek zsűrielnöke Birinyi József népzeneész, népzenekutató, a KÓTA társelnöke, segítői: Varga Evelin, a KÓTA Népzenei titkára és Csider István Kóta-díjas citeratanár, a Népművészet Ifjú Mestere.

A szebbnél szebb dalszövegek, szólóénekek, a kitűnő tempóban előadott veretes népdalok, a hangszeres citera és klarinét előadások elvárásoltak nemcsak a zsűrit, de osztatlan sikert arattak a közönség körében is.

Az elhangzott népzenei produkciókról az értékelés után Birinyi József, a zsűri elnöke mondott néhány gondolatot. Örömet fejezte ki, hogy azok a csoportok, egyéni előadók, akik a mai eseményen jelen voltak, szívvel-lélekkel énekeltek. Bízunk benne, hogy lesz még sok ilyen alkalom, amikor a népzenei együttesek, szólisták megajándékozhatnak bennünket az éneklés közösségi élményével.

A 20. KÓTA Népzenei Minősítón egy Térségi kiváló díjat, az Országos minősítón három ezüst, hat arany és öt Arany Páva díjat osztottak ki. A 13. Ifj. Vígh Sándor-emlékdíjas Népzenei Versenyen pedig 1 bronz, 3 ezüst és 17 arany fokozatú oklevelet adtak át. Különdíjban részesült: Balla Tibor-Kunszentmárton, a Hévízgyörki Hagyományörző Egyesület, valamint a Nyíradonyi Pávákör.

Az Ifj. Vígh Sándor-emlékdíjat Tóth László Pálházaról kapta, aki mély átéléssel, nemes egyszerűséggel dalolta a betyárnotákat.

A rendezvény hagyományosan a „Ha felülök a fekete halomra” Ifj. Vígh Sándor kedves nótája közös éneklésével zárult, ahol a zsűri és a résztvevők együtt daloltak.

Tányér József

120 ÉVE SZÜLETETT VÁSÁRHELYI ZOLTÁN A MAGYAR ZENE MEGÚJULÁSÁNAK EGYIK OSZLOPEMBERE

1900 március 12. – 1977 január 27.

A Kodály Intézet 1977-ben kiadott egy kötetet *In memoriam Vásárhelyi Zoltán* címmel, melyet Ittzés Mihály szerkesztett, az utószót is ő írta, az előszót Erdei Péter, az akkori igazgató. A munka dandárját Heltai Nándor végezte, összegyűjtve és fókuszálva a kezdeti kecskeméti eseményekre, de megtalálhatók a róla írt cikkek és az általa írt műismertetések is, valamint hanglezárásként. Különösen érdekes az a „Négy vallomás” című rész, melyben azok a

kollégák emlékeznek, akik szoros munkakapcsolatban voltak vele – így álljon itt kettő: Maklári József és Párkai Istváné a budapesti időszakból.

Maklári József:

„Olyan valakinek ismertem, aki mindig alkotni tudott a színpadon. Benne nem a tudatosság volt az első, hanem az improvizatív készség, a rögtönzés. Azok az alkotási pillanatok, ahogy ő hozzá tudott nyúlni egy műhöz, azokban volt ő zseniális. Ugyanaz a mű mindig más volt.”

„Súlyos egyéniség volt és rányomta bélyegét a mi tevékenységünkre is, a tanítása és a zenei szemlélete, zenélésmódja egyaránt.”

„Igazán sokféle vezénylest lát ma is az ember, de a handabandázás meg az egzakt dirigálás között nagy különbség van, s az utóbbi mögött mindig ott van valahol a Vásárhelyi-iskola.”

Párkai István:

„Nagyon változó volt az az intenzitás, ahogy tanított. Sok mindent nagyon aprólékosan elmagyarázott, máskor pedig nagyon nagyvonalú volt. A technikai dolgoknak egy részénél, amit ő nagyon nagy meggyőződéssel közvetített a hallgatóknak, azzal a realitással nem számolt leginkább, hogy nem lehet a saját módszerét, ami az ő testalkatával és robusztus alapállásával eleve kapcsolatban volt, ráoktrojálni másokra.”

„Neki mindig a mű egészéről volt koncepciója a karakterek szempontjából, de azzal nem sokat törődött, hogy azoknak a dolgoknak a feltételei mennyire vannak meg. Alapkövetelménynek tekintette, hogy az anyagot tudni kell, és azt a karaktert, amit ő kíván, meg kell csinálni tűzön – vízen át... az ő erős egyénisége folytán egyszerűen nem tudta eltűrni azt, hogy valaki ő nála kevésbé legyen szenvedélyes. Ami óriási és manapság borzasztó ritka, az volt, hogy pszichikai szempontból balladaszerű, drámai műveknél milyen logikával tudta megmagyarázni azt, hogy mit miért kér így vagy úgy. Kodály vonalon is az említett pszichikai szituáció kapcsán elmondott magyarázat-háttér volt a döntő eleme annak, amin keresztül ő különleges színeket

tudott létrehozni.”

„Ő ezt úgy fogalmazta meg, hogy az a bizonyos négyötöd és egyötöd, ami a jéghegynék a vízben elhelyezkedő és a vízből kiálló része: az egyötöd, ami kiemelkedik, az éneklés. Legalul van a gondolati háttér, aztán sok minden, ami erre ráépül, a beszéd, végül az egyötöde a hang és az éneklés.”

B. Horváth Andrea

Emlékezés Vásárhelyi Zoltán tanár úrra

Az 1959–64 közötti időben voltam akadémista, a középiskolai énektanár-karvezető szakon tanultam. A vezénylési gyakorlatot Párkai István, Vajda Cecília tanárok, valamint az akkor hatvanas éveiben járó Vásárhelyi tanár úr vezette. A vezény-

lés főtárgy volt, csak úgy, mint a szolfézs illetve a tanítás módszertana és gyakorlata. A tanszak minden hallgatója heti három alkalommal járt órára, egyénileg és csoportosan.

Keddenként a II. emeleti XVIII-as teremben találkoztunk Vásárhelyi tanár úrral, aki már megjelenésével is tudatta, mennyire fontos számára, ami ott történik. A 70-75 fős vegyeskar a lépcsőzetesen magasodó padosorokban, Párkai tanár úr a zongora mellett, közvetlen társaságában Vásárhelyi tanár úr foglalt helyet – innen irányította a diplomára készülők munkáját, mely nekünk, alsóbb évfolyamosoknak is értékes órákat jelentett. A tréfa sem hiányzott, hiszen a Kodály Pünkösdőző „Felállott Szent János” elhangzásakor a férfikar mindig felállt. A művet éppen próbáló Szendrei Jankának ezt illett

kibírni, a nőikar jót nevetett és folytattuk a próbát.

Vásárhelyi Tanár úrról bennem már az első év elején kialakult egy mély szeretettel, csodálattal párosuló érzés, amely eredményeként – élete végéig és 61 év távlatából is elevenen – szakmai életem legnagyobb ajándékának őt tartom. Ahányszor szakmai társaságban beszélgetünk a mi Földi Paradicsom Akadémiánkról, Vásárhelyi neve soha nem marad ki a névsorból. Annyira jellegzetes differenciált mozdulatai (különösen az avizói) voltak, hogy például Jónás Zoli kiválóan tudta utánozni, természetesen nem gúnyolódva, hanem inkább csak igazi ártatlan tréfából.

A kupolateremben hetenként tartotta a főiskolai kórus próbáit, melyen az összes szakon tanuló hallgató részt vett, s a munkákat minden tanévben egy nagyszabású hangverseny koronázta. A műsorválasztás mindenkor csoda volt, bemutatva a Tanár úr utolérhetetlen tudását, műveltségét, fantáziáját, előadóművészi szuggesztivitását. Ezen hangversenyekre jegyet szerezni művészet volt, mindig nagy sikert jelentettek, s az ő ünneplőbe öltözött hangulata ránk is nagy hatással volt. Tudta, hogy nagyon szeretjük őt és ő is szeretett minket. Egyszer megjegyezte a következőket: „*Aranyskáim, a Rádió kórusa profi társaság, istenien énekelnek, maguk ugatnak, s én mégis magukat imádom*”.

Egy percig sem fáj, hogy szerinte „ugatunk”, hiszen ki ne emlékezne egy Kecskeméten előadott Kodály Jézus és a kufárokra, a Zeneakadémia nagytermében megszólaltatott Lotti Crucifixusra, Bach H-moll misére, a Schumann Spanyol szerelmi daljátékokra, Brahms Liebesliederekre és Neue Liebesliederekre, Bartók Falunra, a Négy szlovák népdalra, s az összes ún. nagy Kodály-vegyeskarra, melyek mindegyikével drágakővé csiszolta a lelkünket. Micsoda képsort varázsolt a Mátrai képekből! Mindenkor hangsúlyozta a jéghegy példáját, hogy annak kilenczede a víz alatt van (ez volt a mindenkori gondolati felépítés), és csak egy tizede a víz felett (az előadás), amely a koronát teszi a műre. Nem tűrte a vezénylés közbeni rugózást, az előre-hátra való járkálást, a két kéz külön funkciói mellőzését, a bizonytalan szövegtudást s az unalmasan előadókat.

Felejthetetlen a Borogyin Igor hercegből választott Polovec táncok is, amelyet végül én is megtanultam, és egyik diploma anyagomnak választottam. Micsoda kivételes ajándék volt, hogy a diplomahangversenyem végén Kodály Tanár úr jelenlétében, a Tanácsteremben hangosan gratulált, mondván: „Francikám, én magával versenyre is kiállnék!” A csütörtöki próbák után többnyire a Zeneakadémia épületével szemben lévő Lyra étterembe látogatott, rövidebb időre szívesen követtük, mert profi anekdotázó volt, és az éppen próba alatti darabokhoz mindig hozzátett még valamit, amit senki más nem tudott, csak egyedül ő. Volt egy Pobjeda autója, melyet Gomulkának nevezett. Dezső bácsi, a hűséges sofőr szó nélkül űlt a társaságunkban, míg végül hazavitte a Tanár urat.

Krisztina körüti otthonában az én évfolyamom is megfordult, mikor a diploma évben megköszöntük, hogy tanulhattunk nála. A ház kapujától az emeleti lakásáig a lépcsőket feldíszította piros muskátlikkal, elegáns hidegtálakkal kínált, s mi estig csak az ő bűvkörében idéztük az elmúlt öt év gyönyörűségeit. Nagy szeretetünkkel ifjú emberré varázsoltuk őt, s ez a varázslat gyönyörű koncerteket eredményezett, mi több, egy kézikönyvet is. Még a leckeönyvünkben történt aláírása is különleges volt, két aláírás helyét egyetlen, különleges, zöld tintával, ferdén átölelve töltötte ki. A zöld tinta máig sem veszítette el a színét, csak úgy mint az emlékeim tiszta képe sem.

P. Dspán Franciska

Vásárhelyi, az „Öreg”

Géczy Olga festménye

Mindenki így hívta, mint a címben szerepel, de azt nem tudom, hogy ő erről tudott-e. A mi évfolyamunk volt az utolsó, akiket diplomáztattott. Három pillanatot idézek föl emlékeimből, mely ezt a korszakot jellemezte.

Hetvenes évek, egy hétköznapi kedd délutáni nagykórusos próba a kupolában.

Ezen kellett volna minden tanszak hallgatóinak megismerkednie a kóruséneklés örömeivel, közösségfejlesztő hatásával, és ezáltal a saját hangszerének éneklő voltát erősíteni. Ilyenkor vagy valami Kodály évfordulóra készültünk és az úgynevezett nagy Kodály műveket tanultuk – Molnár Anna; Békesség óhajítás; Mátrai képek stb. –, melyeknek anno első megszólaltatója Vásárhelyi volt, illetve az ő interpretációja számított etalonnak – ezekre Kodály is annak idején „rábólintott”. A másik anyag a kevésbé ismert oratóriumok előadásának területe, melyhez az akadémia hallgatóinak zenekara adta a kíséretet „Jumi”, azaz Simon Albert előkészítő betanításában, szólistái pedig az akkor már nagy reményekre váró énekesek közül kerültek ki, pl. Sass Szilvia vagy Budai Lívia. Nekünk, karvezetősöknek ez a munka mindennapinak számított nem úgy a többi hallgatónak, akik bizony elég gyér létszámban jelentek meg, nem egy esetben mi léptünk be helyettük, mert nem vették komolyan ezt a munkát, de előfordult hangszeres részéről újságolvasás akár kötetgetés is... A létszámlenőrzést egy megbízható hallgató, Hárs Bori végezte. A zongoránál két neves tanárunk ült: Maklári József és Párkai István, a beéneklésen már túl voltunk. Egyszer csak kivágódott a bejáratú üvegajtó, és döngő járásával, egyenes tartásával belépett az Öreg, szinte felugorva az átlagnál magasabb karnagyi dobogóra, szokásával ellentétben be sem kente a kezét Kaloderma zselével, hogy könnyebben lapozzon és már be is intette Schumann Éden és Péri oratóriumának kezdését. Úgy, ahogy elkezdtük minden igyekezetünket beleadván, de ez sem volt elég, mert hamarosan leugrott a dobogóról a másik oldalon és berohant a bal oldali üveges tanári szobájába, jól bedörrentve az ajtót. Menet közben odaüvöltötte két kollégájának: „Jóska, Pista gyertek be!” Nekünk, fiataloknak igen szokatlan volt ez a stílus, mert mi nagy tisztelettel voltunk mindhármuk iránt. Megszéppenve vártuk a fejleményeket. Az üvegajtó mögül érteni nem lehetett semmit csak a hangsúlyokból éreztük a feszültséget. Kisvártatva a két fiatalabb tanár megjelent, az Öreg elment, mi pedig Maklári vezénylésével folytattuk a próbát, Párkai pedig a szokásos kimagasló zongorajátékával élvezetesen kísérté

azt. Tudom, mi volt a háttérben, mert a fiatalok képviselőjében az Egyetemi Tanács ülésein részt vehettem. Jól emlékszem a szinte mérhető ellenállásra, mely a többi tanszak vezetőitől felé irányult amikor felvázolta a nagy kórus méltatlan helyzetét.

tanárja mellett az Öreg is meg-megjelent. Ha úgy értékelte, hogy a vezénylő nem eléggé felkészült, odarendelte magához és elkérte a kottáját amiből vezényelt. Megfogta a gerincénél és fellógatta, szólni nem szólt semmit – így jól lehetett látni, hányszor nyitotta ki előzőleg és tanulta a művet a jelölt. Ez eléggé megszégyenítő jelenet volt, mert szinte elzavarta az illetőt a mozdulattal.

Magam kétszer vezényelhettem olyan művet, melynek ő volt az első megvalósítója. Negyedévben az évvégi koncerten a Norvég lányokat engedélyezte, a Maklári-féle felkészítéssel meg volt elégedve, de egyszer a próba után odarendelt magához. Kicsit megijedtem, noha tudtam, hogy előtte nem kifogásolt semmit. Most sem ez történt, inkább mesélő kedvében volt, és a norvégiai emlékeit idézte, mondván, ez még segíthet a „mosolyognak, de sohasem nevetnek” megvalósításában.

Diploma koncertem második darabja, egyben műsorunk zárószáma Bartók Dal című műve volt. No, itt már akadt beleszólásai, főleg azt erőltette, hogy az középső résznél tegyek egy kis legyezőszerű mozdulatot az ütemvégi szünetekre, ez az „Az én lovam szajkó...” kezdetű rész. Nekem ez nem tetszett, mert úgy éreztem benne van a kezemben, és csak éppen ettől veszteném el a

tempót. Maklárival a felkészülési órán ezt megbeszéltem és tulajdonképpen ő sem forszírozta. Ebben maradtunk, a későbbi próbák során sem jött elő ez a probléma. Mint említettem, ez volt koncertünk zárószáma, már mindenkiről lehullott az izgalom feszültsége és igen felszabadultan adtuk

Tisztelt Egyetemi Tanács!
Mi gyakran folytatunk kemény harcot az iskolai énektanítás csökkentése, sőt megszüntetése ellen. Aggódva kérem, nehogy mi is hibába essünk. Vagy ha már voltak hibák, igyekezzünk ezeket kijavítani.

Ezért tisztelettel javaslom, emeljük fel a kötelező karéneket minden tanszagon a IV. évfolyamig bezárólag.

Ez mindössze egy évi munkatöbbletet jelentene, viszont felemelné az énekkar színvonalát a Főiskolánkhoz méltó magaslatra. Egyébként se zárjuk el növendékeinket az éneklés fizikai, pszichika, etikai és művészi élményeinek éltető erejétől.

Kórusunk ügyes-bajos dolgait eddig soha nem terjesztettem hivatalos fórumok elé. Hogy ezt most megteszem, ez azért van, mert az énekkar sorsát szívemen viselem, és jelen helyzetét nem tartom kielégítőnek.

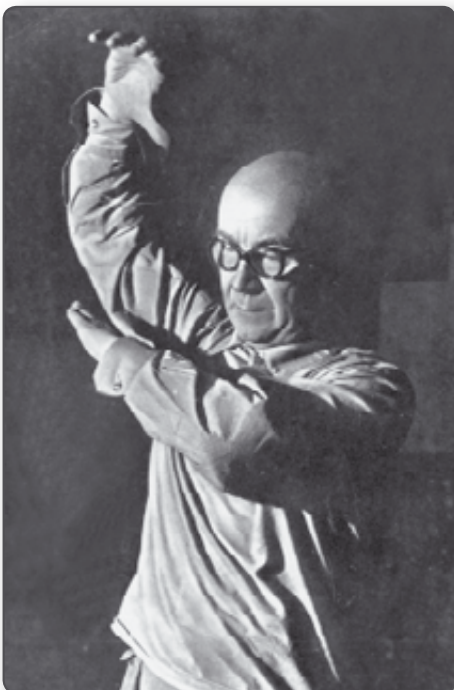
Remélve, hogy az énekkarunk fontosságát az Egyetemi Tanács is átérzi, tisztelettel kérem fenti javaslatom elfogadását.

Budapest, 1973. november 12.

Vásárhelyi Zoltán/
egyetemi tanár

Forrás: Vásárhelyi Zoltán hagyatékában fennmaradt gépiratos másolati példány.

Vásárhelyi Zoltán hagyatékában fennmaradt gépiratos másolati példány.

Az alábbi kérvényt adta be:

Az ő küzdő szelleme, mely lehet mondani nem ismert akadályt és a semmiből teremtett magas színvonalat, már Kecskeméten, fiatalkorától társa maradt, és ebben az utolsó periódusban már nem talált megértésre. Keserű lehetett ez számára.

A második eset egy szerdai kargyakorlaton történt, akkor a mi évfolyamunk volt a gyakorló kórus és a harmadik évfolyam pedig, akik már konkrét feladatokkal vezényeltek. Ilyenkor az adott évfolyam

elő a számot, erről egy zúgós, erős háttérzajú régi kazettám is van... megkaptuk a nagy tapsot, virágokat, ahogy az szokás. Ahogy önfeledt örömmel kizúdultunk a Nagyterem színpadáról, éppen akkor döcögött le a tanári páholyból a nyikorgó lépcsőn felém tartva az Öreg. Gondoltam magamban, most megkapom az utolsó letolást, hogy nem „legyezgettem”. Ehelyett megállt előttem és mosolyogva a kezemet szorongatva azt mondta: „Na aranyoskám, magától sem szeretnék pofont kapni!”

E rövid visszaemlékezés záró részeként, mivel ahogy mondják: három a magyar igazság és egy a ráadás, megemlítem a legeslegelső alkalmat is. Atütő erejű zsenialitásával 1967. márciusában, Kodály temetésén szembesültem először. Még gimnazista vol-

tam, a híres Kodály Leánykar tagjaként szinte csak az egyneműkarokat ismertem, így dupla erővel hatott rám a keze alatt feljajduló Székely keserves veretes dallama. Noha mi közel álltunk a ravatalhoz, és a Zeneakadémisták vegyes kara is, de átellenben álltak, és a tömegben látni nem láthattam vezénylését, csak éreztem az erőt és a lélek mélyéből feljajduló dallam súlyosságát. Később énekelhettem is a keze alatt ezt a művet, más egyéb általa bemutatott Kodály vegyeskarokkal egyetemben – sosem felejttem hatását.

B. Horváth Andrea

Megjelent a „Kodály Hírek” 2020/2. számában

Könyvszemle

HELTAY LÁSZLÓ

Heltay László karnagy, karmester Budapesten született 1930-ban, és szülővárosában hunyt el 2019-ben. Sikeres alkotó évtizedeit külföldön, Angliában töltötte, közben karmesteri pálcájával bejárta a világot Új-Zélandtól Argentínáig, és számos neves kórus karnagyaként vált nemzetközileg ismertté.

Gazdag életútjáról könyvében számolt be. A 420 oldalas könyv 16 fejezetben tárja az olvasó elé az egyes időszakokat: Megérkezés Angliába; Bekerülök az egyetemre; Oxfordi szokások; A zenei igazgató; Kodály Oxfordban; Ismeretségem Yehudi Menuhinnal; Új-zélandi évek; Vissza Európába; A szabadúszó zenész; Kórusok élén; Fesztiválet; A Királyi Kórus Társaság zenei igazgatója; Spanyolország felé; Pálcával a világban; Birtok kutyákkal.

Az utolsó fejezet címe: Forradalom és menekülés. Itt beszéli el távozásának történetét, 1956. novemberében. Az első mondata így szól: „1952-ben szereztem meg a diplomámat, s mindjárt bekerültem a Magyar Rádióhoz.”

Személyes ismeretség lévén, bevezetésként szeretném az ifjúkor emlékeit felidézni. Gyermekkorában kezdte a zongoratanulást, és tizenhét éves korában nyert felvételt a Konzervatóriumba, ahol összhangzattant Sugár Rezsónél tanult, aki nagy hatást gyakorolt rá és elindította a zene útjára. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán 1948-ban nyert felvételt az Egyházkarnagy képzőre. A következő évben megszűnt a tanszak, és a hallgatók a Középiszkolai Énektanár tanszakon folytatták tanulmányaikat. Azért mondom többes számban, mert másodéves koromtól így lettem évfolyamtársa sok kedves kollégának, emlékeimben keresgélve, hadd soroljak föl néhányat közülük: Anker Antal, Falvy Zoltán, Gerenday Endre, Heltay László, Kardos Pál. Ez egy nagylétszámú, nagyon jó összetételű és jó hangulatú évfolyam volt. Kiváló

tanáraink voltak, hosszan sorolhatnám, most csak azokat említem, akikről Heltay is szól a könyvében: népzénet Kodály Zoltán, összhangzattant Bárdos Lajos, karvezetést Vásárhelyi Zoltán tanított. A diplomaszerezés éve 1952. volt. Heltay a záróhangversenyen Bárdos Lajos: Dana, dana c. művével nagy sikert aratott, és az összkart is ő vezényelte.

Heltay Lászlót a diploma szerzést követően a Magyar Rádióhoz nevezték ki zenei rendezőnek. Akadémiai éve alatt már kamarakórust alakított „Baráti kör” néven, aminek tagja voltam, a lakásukon tartottuk a próbákat, kisebb szereplésekre készültünk. Majd társult Szekeres Ferenc „Madrigálkórusával” és 1955. decemberében megtartottuk az első közös hangversenyt „Budapesti Madrigálkórus” néven. A mellékelt műsor hűen őrzi az egykori tagok neveit.

Röviddel ezután Lászlót behívták katonának, és Szekeres László vette át a kórus vezetését. Egy évvel később, 1956 novemberében Heltay László elhagyta az országot. Ezidőtől kezdve, könyvében meséli el részletesen az eltelt több mint fél évszázadot.

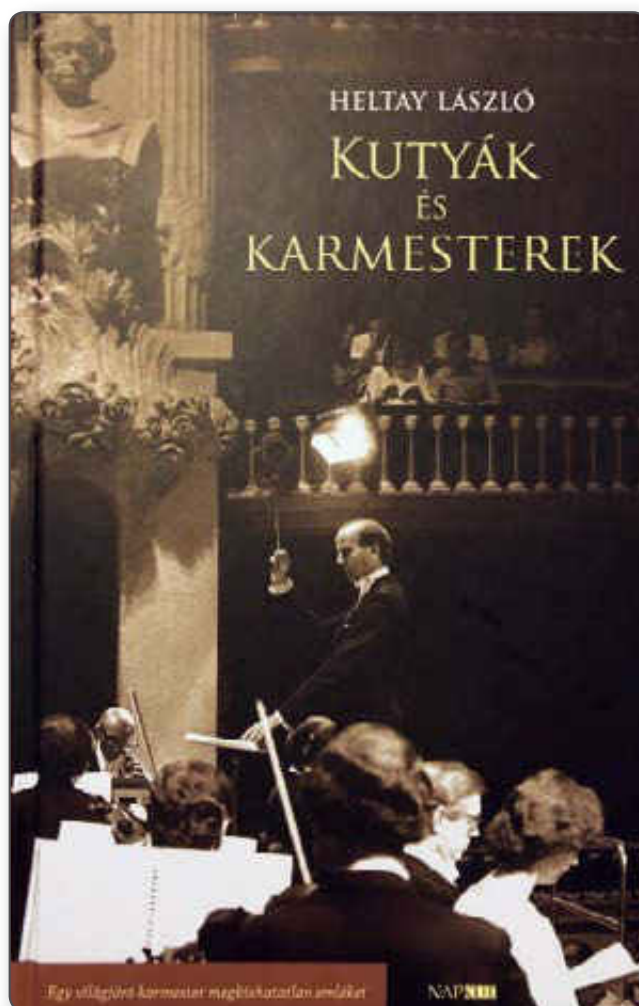
Az első fejezet: „Megérkezés Angliába”, bemutatja hogyan alakult az élete az ismeretlen világban. Erős akarata miként segítette át a kezdeti nehézségeken, tanulni vágyása, alkalmazkodó készsége, miként hódítja meg környezetét. A helyi szokások érdekességének,

különlegességének a bemutatása mindenkor tár-
sul a zenei élményekkel, mindenkor ezek vannak
az előtérben, eleven erővel hatnak, és egyúttal él-
vezetessé teszik az olvasást.

Menekültként érkezett Bécsbe, ahol a British
Councilnál jelentkezett. Angolul kívánt megta-
nulni és Oxfordban folytatni zenei tanulmányait.
Rövid interjúk után harmincöt fiatalembert vit-
tek repülővel Angliába, ketten voltak közöttük
zenészek. Oxfordban elszállásolták őket és 1957
januárjában már beiratták nyelvtanfolyamra, ami
szükséges az egyetemi tanulmányokhoz. Ettől
kezdve Heltay Lászlónak ösztöndíjasként meg-
kezdődött „kemény” oxfordi élete. Kollégiumban
lakott, ismerkedett a különleges szabályokkal,
végezte zenei tanulmányait, és készült a doktori
disszertációjára.

Közben megkezdte a Kodály Kórus szervezését,
hamarosan híre ment, hogy van egy menekült
magyar fiú, aki megalapította a Kodály Kórust,
és egymás után érkeztek a jelentkezők. *Merton
College Kodály Choir* néven első szereplésükön
Kodály Missa Brevis-et adták elő. 1958-ban a kó-
rushoz zenekart is alapított. 1959-ben kinevezték
a Merton College zenei igazgatójává.

Külön fejezetet és figyelmet érdemel az 1960-as
esztendő, amikor Kodály Zoltánt Oxfordban dísz-
doktorrá avatták. A kéthetes angliai tartózkodásra
Kodály egyedül érkezett – a hatóságok ekkor nem
adták meg a kiutazási engedélyt ifjú feleségének.
– Az ünnepség előkészítésében és Kodály ott tar-
tózkodásában állandó kísérőjeként – sőt, Kodály
előadásában a magyar népdalok bemutatásában

is – jelentős szerepet töltött be az egykori Kodály tanítvány, Heltay.
A könyvben részletes, közvetlen beszámolót olvashatunk erről az
időszakról.

Nagyívű pályája során a 60-as években az Új-Zélandi Opera
igazgatójaként működött.

Eközben is folyamatosan foglalkozott a doktori disszertációjá-
val, amivel 1964-ben készült el.

Visszatérve Angliába vezető európai zenekarokat vezényelt. Köz-
ben olyan világhírű zenészek fogadták barátságukba, mint Yehudi
Menuhin vagy Neville Marriner. Két kiváló angliai kórust alapított:
a *St Martin in the Fields Akadémia Kórusát* – amellyel részt vett Mi-
los Forman Amadeusában – és a *Brighton Fesztivál Kórusát*. Utóbbi
a brit kórusélet egyik meghatározó szereplőjévé vált.

40 év után Spanyolországba költözött, Barcelonába, majd meg-
hívták a Madridi Rádió Kórusának vezetésére. Az évtizedek során
mesterkurzusokat tartott szerte Európában és az Egyesült Államok-
ban. 1982-ben Nemzetközi Kodály Medállal tüntették ki. Koncert
kórútjai során Magyarországra első alkalommal 1996-ban, a Pé-
csett rendezett Europa Cantat Nemzetközi Kórusfesztiválra hívták
meg. Ezt követte további magyar meghívás.

A gazdag zenei életút bemutatása során, finom szálként vonul
végig magánéletének története, feleségekkel való megismerkedése,
a harmónikus együttlét, és annak megszűnte után a válás. Közben
megjelenik a kis kutya az életükben, mely kedvencé válik és végül
László utolsó társává, a könyv címében is helyt kapjon.

HELTAY LÁSZLÓ
KUTYÁK ÉS KARMESTEREK

Klárának szeretettel!
László
9. Jan. 2019.

2007-ben végleg hazaköltözött. Az első években még vállalt néhány szakmai feladatot, említésre méltó debreceni látogatása 2012-ben a Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyen. Ott került előadásra Kodály Zoltán: *Music makers* című műve, amit a zeneszerző Heltay oxfordi kórusának írt. De többé nem vezényelt, A Magyar Kodály Társaság 2015-ben Tiszteletbeli taggá választotta Heltay Lászlót, köszönetet mondott, ám személyesen nem jelent meg. Visszavonultan élt – mondhatnánk, hogy az emlékeinek élt, amit rendre összefoglalva könyv formájában jelentetett meg.

Hazatérte után mi több ízben találkoztunk, szívesen emlékezett az ifjúkori közös emlékekre. 2019 januárjában újra meghívott egy barátságos

beszélgetésre, ekkor kaptam a dedikált példányt. A könyv első recenzióját még életében írtam, de azt már nem kapta meg.

Heltay László, *Kutyák és Karmesterek*

Egy világhíró karmester megbízhatatlan emlékei

A Zene Tiszteletbeli Doktorának emlékeit lejegyezte Elmer István
Napkút Kiadó, Budapest, 2018

A személyes emlékekkel átszőtt történetek bepillantást nyújtanak az elmúlt fél évszázad különös világába, nevezetes zenei eseményeibe. Szíves figyelmébe ajánljuk kedves olvasóinknak e könyvet, mely fordulatokban gazdag, stílusában érdekes – számunkra eddig ismeretlen – szokásokat, zenei történeteket tár fel, amelyek gazdagíthatják ismereteinket és szemléletünket. Megismerünk egy elismert magyar zenészt, világhíres karmestert, aki munkásságával öregbítette Kodály hírnevét és meghódította a nyugati világot.

Márkusné Natter-Nád Klára

NAGY JÁNOS 80

Tanárember és az Ökumené. E két gondolat köré fűzte fel köszöntőjét e cikk szerzője a Bárdos Lajos Vegyeskar alapító karnagyának 80 éves születésnapjára szervezett koncert kapcsán. Nagy János ugyanis Tanárember. Egy olyan pedagógus, aki a megannyi zenei pályára került tanítványán túl mindazok számára, akiket tanított, a kórusokban vezetett átadta a zene kultúráját és a muzsika szeretetét.

S aki munkásságával mutatta meg az ökumenét. Hívó katolikusként vezeti a Szent Anna Templom Szkoláját, megannyi katolikus templomban adott orgonahangversenyt, de a helyi evangélikus templomban sem kezdődhet el nélküle Istentisztelet. Aki a város főterén lévő református templom felé jár, gyakran hallhatja az orgonaszót, a Tanár Úr próbál, gyakorol. A város minden templomában muzsikált, énekelt kórusaival, de jónéhány templomban fellépett

még országhatárokon belül, s azon kívül is.

A szentesi Lajtha László AMI és a Bárdos Lajos Vegyeskar bensőséges, felemelő hangversennyel emlékezett meg 2020. szeptemberében a mai napig aktív tanáráról, egykori igazgatójáról és a kórus alapító karnagyáról, Nagy Jánosról nyolcvanadik születésnapján. Az ünnepség elején Szabó Zoltán Ferenc a város polgármestere köszöntötte az ünnepeltet, méltatva munkásságának főbb eredményeit.

Ezt követően kisebb blokkokban Mihály Béla, a Zeneiskola nyugalmazott igazgatója, kolléga és barát beszélgetett az ünnepelttel, miközben egykori zongorista tanítványai: Ráfi Balázs főiskolai hallgató; Horváth Henrietta, a dunakeszi zeneiskola-; Horváth Andrea, a Weiner Leó Szakközépiskola-; Dani Imre, a Zeneakadémia oktatói, zongoraművészek, Takács Gabriella fuvolaművész, valamint a Bárdos Lajos Vegyeskar és a Szent Anna Templom Szkolája tették zenéjükkel emlékeztetéssé a műsort.

Ajándékként egy korhú nyomdában korhú papírra készült Károli Bibliát kapott a Szentesi Zenebarátok Egyesületének képviselőitől.

Nagy János 1963-ban szerzett zongora-szolfézs tanári oklevelet a szegedi Zeneművészeti Szakiskola Tanárképző Szakán. Első és egyetlen munkahelyén, a szentesi zeneiskolában a mai napig tanít. Munkája mellett orgona tanulmányokat folytatott Virágh Endre, Rozmann Ákos, Szathmáry Lilla, Lelotka Gábor, Dr. Csanádi László irányításával.

A Népművelési Intézetnél, Párkai István vezetésével „A” kategóriájú karvezetői működési engedélyt szerzett.

Zeneiskolai munkája mellett kórusokat szervezett. Közel húsz évig vezette az Egészségügyi Szakközépiskola kórusát – helyettesként – tíz évig a Petőfi Sándor ének-zenei általános iskola nagykórusának karnagya volt, akikkel az arany minősítés mellett kiérdemelték a KÓTA Év Kórusa kitüntető címét. Külföldi fellépéseikből kiemelkedik részvételük a wolfenbütteli nemzetközi kórusfesztiválon, valamint az Észak-Rajna Vesztfáliai zeneiskolák fesztiválján.

1977-ben megszervezte a mai napig az irányításával működő – mostani nevén – Bárdos Lajos Vegyeskart. A kórus szervezésében harminc éve tartanak jótékony célú karácsonyi hangversenyt, évenkénti rendezvényük az Egyházzenei Találkozó, amit meghívott felnőtt kórusoknak tartanak. A liturgikus egyházzene ápolására szervezte meg a Szent Anna Templom Szkoláját, velük rendszeresen tart ökumenikus hangversenyt közösen a Kiss Bálint Református Általános Iskola Tanári Kórusával. Az együttesek ez év októberében sikeres kórusminősítésen vettek részt. Hagyományos minősítés keretében a Kiss Bálint Református Általános Iskola Tanári Kórusa, Farkas Márta vezényletével arany minősítést, a Szent Anna Templom Szkolája, Nagy János vezetésével arany - dicsérrel fokozatot szerzett. Kategória-minősítés keretében a szentesi Bárdos

Lajos Vegyeskar fesztiválkórus minősítést ért el.

Nagy János 1981-től nyugdíjazásáig volt a Lajtha László Zeneiskola intézményvezetője. Igazgatása alatt új tanzakok (népzene, magánének, gitár, ütő, orgona, szintetizátor) indulhattak. Kiemelt fontosságú volt számára a pályaorientáció. A zenei pályára készülőknek minden évben lehetőséget biztosítottak, hogy hangversenyen mutassák meg fejlődésüket az őket követő fiatal növendékeknek. A kortárs zene ápolására, az idén rendezték meg a XXX. Csongrád Megyei Zeneiskolák Kortárs Zenei Találkozóját.

Működése alatt került sor az egykori Őri Kaszinó épületének átalakítására a zeneoktatás céljaira, impozáns, jó akusztikájú hangversenyerem létrehozásával.

Iskolai munkája mellett hangversenyeket szervezett – szervez, tanulóknak is, a városban és szomszéd településeken, amelyen tanártársaival maga is rendszeresen fellép. Ez irányú tevékenységéért 2002-ben Szegvár, 2003-ban Szentes képviselő testülete Díszpolgári címmel jutalmazta.

Karikó-Tóth Tibor

a Bárdos Lajos Vegyeskar elnöke

KÖRÜLVETT MINKET SZÖRNYŰ VESZEDELEM...

Sok egyéb mellett egyik kedvenc könyvem juttatja eszembe folyamatosan ez az ősz: Szerelem a kolera idején. És nem feltétlenül a járvány alkotta párhuzam okán. Inkább amiatt, hogy milyen fantasztikus érzés egy nagyon szeretett, nagyon vágyott dolog elérése olyan kataklizma idején, amikor semmi sem biztos, amikor nem jóakaraton, hanem teljesen kiszámíthatatlan és befolyásolhatatlan tényezőkön múlik a célhoz vezető út minden egyes méterének megtétele.

A tavaszi sokk után a Budapesti Vándor Kórus is elkezdte tervezgetni az őszi-téli programokat – akárcsak sok száz másik amatőr és profi együttes. Pótoljuk az elmaradt fesztivált, megtartjuk a kurzust, készülünk a KÓTA október 23-i díszhangversenyére és a szokásos adventi koncertünkre.

A szeptember azonban már előrevetítette, hogy az ősz sem lesz könnyebb, mint a tavasz volt. A próbahelyiségünk egy iskolában van, ahová rendszerileg csak az ott tanulók és tanítók mehetnek be, a „terembérlők” nem, hiszen az növeli a fertőzésveszélyt. Szerencsére a Budapesti Művelődési Központ helyet adott nekünk: egymástól megfelelő távolságban, maszkban próbálhatunk, itt és

így tarthattuk meg a kurzust is. Eleinte kicsit furcsa volt, de hamar megszoktuk: még jobban kell ügyelni az artikulációra és kicsit át kell értelmezni a pianókat.

Október 3-án helyet kaptunk a Béke téri Szent László templomban, hogy megtarthassuk a kurzust záró hangversenyt. Nagyon nem szerettünk volna lemondani erről, hiszen ez volt a 10. Budapesti Vándor Műhely; s ha nagy ünneplést nem is csaphattunk, de legalább a koncert sem maradt el. És micsoda koncert volt! Sokan könnyeztek meg az első ütemeket a meghatottságtól: hét hónap után végre újra közönség előtt állunk. Kicsit kevesebben, maszkban, de énekelünk! S ezek az emóciók rendkívül ihletetté tették a fellépést. Volt egy kis közönségünk, de kétszázal is többen hallgatták a templom élő közvetítését a programról.

Éppen elkezdtek a felkészülést október 23-ra, amikor kiderült, nem tartható meg a díszhangverseny. A koncertlehetőség azonban olyan motiváció, amely nélkül a próbák a felét sem érik. Ezért megkerestük annak lehetőségét, hogy mégis legyen október 23-i szereplés. A Fasori evangélikus templomban került erre sor, az ünnepi köszöntőt Szűcs Balázs, Erzsébetváros civil és egyházi ügyeiért, valamint kultúráért felelős alpolgármestere mondta. A közönség soraiban helyet foglalt dr. Mindszenty Zsuzsanna Liszt-díjas karnagy, a KÓTA elnöke is. Erre az alkalomra a kórus megteremtette annak is a technikai hátterét, hogy saját maga tudja streamelni, azaz élőben közvetíteni a hangversenyeit (és a próbáit). A meghívókon feltüntettük ezt is, hogy a hamarosan a 85. születésnapját ünneplő

énekkar sok olyan egykori tagja és barátja is részese legyen az élménynek, aki nem tud, nem mer személyesen megjelenni.

Németh Zsuzsanna, a Budapesti Vándor Kórus Artisjus- és Pro Artis Erzsébetváros-díjas karnagyja a 64 évvel ezelőtti események dinamikáját követő, gyönyörű ünnepi műsort állított össze, amely Kodály Szép könyörgésével kezdődött. Balassi Bálint imája után az 1956-os eseményekhez közvetlenül kapcsolódó Kocsár-mű szólalt meg, az 1957-ben keletkezett Kányádi Sándor-verset megzenésítő Könyörgés tavasszal. Kodály Zoltán fenséges Sík Sándor Te Deuma zárta a magyar

nyelvű művek sorát, majd Tillai Aurél Lauda Sionja következett. A fiatal Horváth Márton Levente darabjai népszerűek az énekkarok körében, hiszen letagadhatatlanul 21. századiak, ugyanakkor kellemes és amatőrök számára is elsajátítható zenék. Az ő opuszai közül ezúttal az O salutaris hostia és az O vos omnes került be a programba. Ezt a litván Vytautas Miškinis elbűvölő harmóniákkal megkomponált Gloriosa dicta suntja követte. A műsor végére került két lett eredetű kompozíció. Ériks Ešenvalds Lux aeterna, a holtak örök nyugalmaért fohászkodó műve, amely a 64 éve történt események utolsó napjaira rímelt. S végül Péteris Vasks Teréz anya megható imáját megzenésítő dallamai csendültek fel: The Fruits of Silence (A csend gyümölcsei). Az orgonaszólómat Endreffy Attila játszotta.

Tóth Anna

FÉL ÉVSZÁZADA DALOL MÁR NOVAJ BÜSZKESÉGE, AZ ASSZONYKÓRUS

Az idén szeptember 26-án ünnepelte fennállásának ötvenedik évfordulóját a Novaji Asszonykórus. A kezdetben még szórakozásból daloló hölgyeket mára országosan ismert, többszörösen díjazott egyetként tartják számon. Dr. Kádár Katalin egyesületi elnök beszélt a kezdetekről és a jelenről.

– A kezdetekről szólva ki kell emelni Nagy Miklós és Borsai Ilo-
na népzene kutatók munkáját. Az előbbi karvezető Novaj szülötte,
s ők ketten gyűjtötték össze a falu népdalait, dallamait. Erre alapult
a kórus repertoárja – mondta. Már évtizedek óta művészeti vezető
Bimbó Zoltán, akinek – ahogy dr. Kádár Katalin fogalmazott – ren-

geteget köszönhetnek, egy pillanatra sem hagyta el a kórust, áldo-
zatos munkáját a mai napig folytatja.

– A szigorú szakmai irányelvek szerint dolgozó karvezetők, va-
lamint a 70-es években reneszánszát élő kodályi eszmék hatására a kórus a helyi hagyományok őrzését tűzte zászlajára és máig ezt az irányelvet követi. Kizárólag novaji népdalokat énekelünk. Az alapí-
tő tagok még az édesanyjuktól tanult módon artikulálva, az ösök-

től elesett ritmikát és előadásmódot alkalmazva, eredetiben voltak képesek bemutatni a dalokat. Az utódoknak már az elvárosiasodott beszédmodor után vissza kell találniuk elődeik dialektusához, újra kell tanulniuk a hiteles előadásmódot – részletezte.

Érdeklődtünk, hogyan ünneplik ezt a kerek évfordulót. Dr. Kádár Katalin elmondta, nagy rendezvénnyel készültek az alkalomra, ám ezt a koronavírus-járvány keresztülhúzta. Szeptember 26-án a faluházban tartottak ünnepséget, ám zárt körben. Meghívott vendégeik közt volt a Szederinda Néptáncgyűttes, az Ostorosi Asszonykórus, a Hamiskás zenekar, a Haraszi lányok, a Gyöngyöstarjáni Pávakör, valamint a régi tagok, köztük Kádár Lászlóné, aki kiemelkedő szolista volt a kórusnak, illetve Csuha Józsefné, az előző vezető.

Dr. Kádár Katalin hangsúlyozta, a jelenleg tíztagú kórus pályázati forrásból citerákat vásárolt, hogy támogassa az iskolások citeratanulását, és közelebb hozza a hagyományt a novaji gyerekekhez.

Díjaik, minősítéseik

A KÓTA országos minősítésén több alkalommal kaptak ARANY és ARANYPÁVA díjat. Az Arany Páva nagydíjat is magukénak tudhatják, ezt négyszer szerezték meg. Ezeken kívül 2006-ban a KÓTA-díjat, 2019 augusztusában a Csokonai Vitéz Mihály-, illetve ugyancsak 2019 augusztusában az Olsvai Imre-díjat is megkapták. A Vass Lajos Népzenei Versenyről sem távoztak üres kézzel, kétszer nagydíjasok lettek.

Molnár Helga

helga.molnar@mediaworks.hu

Fotó: Gál Gábor